Rok V^ty^ Nr. 16. Kraków, dnia 4 Września. Rok 1877.

Wychodzi w Krakowie co tydzień przez czas pory zdrojowo-kąpielowéj.

Biuro Redakcyi i Administracyi W KRYNICY w c. k. Zakładzie Zdrojowym.

Prenumeratę miejscową przyjmuje Administracya „**Czasu**" w Krakowie, gdzie także dostać można pojedynczych Numerów „**Krynicy.**"

KRYNICA

Tygodnik poświęcony ojczystym Zakładom zdrojowo-kąpielnym.

Redaktor **Dr. MICHAŁ ZIELENIEWSKI** Lekarz Rządowy c. k. Zakładu Zdrojowego w Krynicy.

Prenumerata wynosi

w Krakowie na miejscu 1 złr.
w Monarchii austryacko-węgierskiéj z przesyłką pocztową . . . . . 1 złr. 20 c

Numer pojedynczy . . . — 6 „

Należytość za prenumeratę lub za umieszczenie ogłoszeń odsyłać należy **franco** do **Biura Administracy.**

O BOROWINIE LEKARSKIÉJ

z poglądem na

KĄPIELE BOROWINOWE

udzielane w Krynicy,

skreślił

Dr. Zieleniewski.

(Ciąg dalszy).

Badania morfologiczne.

Torf czyli borowina pod względem użyteczności swéj i zastosowania różni się jako: *a)* borowina nielekarska czyli zwyczajna i *b)* borowina lekarska.

a) Borowiny zwyczajnéj przymioty i własności fizyczne, po części każdemu są znajome. Istota takiéj borowiny stanowi mniéj lub więcéj jednolitą ziemną masę, ciemno-brunatną, licznemi szczątkami roślin zbutwiałych, to jest w pół zwęglonych, a nawet w węgiel roślinny zamienionych, jakoteż i z nierozpadłych z najwyraźniejszém pierwotném swém utkaniem pozostałych resztek roślinnych, jako to: korzeni, pni, gałęzi a nawet liści; jest lekką, w odłamie nieszklącą, zapachu właściwego próchnicowo-stęchłego, niby kwasem trącącego, smaku ziemistego, na języku przylega; palona, wydaje wielkie, grube, ciemne i lepkie dymy, właściwie cuchnące, zostawiając po sobie bardzo wiele lekkiego popiołu; nie oddziaływa chyba słabo na barwiki organiczne, a skład chemiczny takiego torfu stanowią przeważnie produkta rozpadłych istot organicznych, jako to: węgiel humusowy, żywicowy i wosk tego rodzaju, mała ilość soli mineralnych i humusowych; zawiera on 70—80% części wody, tak, iż taka borowina wysuszona do suchości, traci 6, 7, a nawet 8 części na wadze. Gdy ani gołém, ani uzbrojoném okiém nie natrafiamy w téj borowinie na wyraźne cząstki mineralne, jak n. p. na rozliczne przetwory żelaza łąkowego, albo ochry żelezistéj, albo pod formą witryolu żelezistego (siarkan podwójny żelaza) lub wiwianitu (fosforan żelaza), w borowinie lekarskiéj znajdować się mogącego, gdy nie natrafiamy w nim ani na wyraźne ślady siarki rodziméj, lub iskrzyków (siarczyków), tém bardziéj, gdy nie znachodzimy w nim inkrustacyi alkaliczno-ziemnych (osady) na szczątkach istot organicznych (na mchach, na korzeniach traw) osiadłych; gdy nie spotykamy tu śladów powłoczki przetworów żelezistych na tychże istotach roślinnych, gdy przytém wody na tego rodzaju torfowiskach napotykane, mało co od sąsiednich zwyczajnych wód składem swoim chemicznym się różnią; skoro wreszcie z tych torfowisk nie wydobywają się liczne pęcherzyki gazu kwasu węglowego lub siarkowodornego; gdy w ogóle obok pokładów torfowych nie ma w pobliżu ani pokładów ściśle mineralnych, ani obecnych wód lekarskich: taki przeto torf niezawodnie nie jest mineralnym, a więc i nielekarskim. Takieto borowiny są najliczniejsze na świecie, mają one swe znaczenie, ważność i pożyteczne zastosowanie znajdują, ale nie są materyałem ani lekarskim, ani też leczniczym. Takie wreszcie torfy zawierają w ogóle niewiele istot w wodzie rozpuszczalnych; ztąd są po największéj części ubogiemi w sole mineralne. Głównemi ich składnikami są produkta z rozkładu istot roślinnych powstałe, mianowicie węgiel i żywica humusowa, a nadewszystko mnóstwo szczątek z istot roślinnych niezupełnie zbutwiałych, a nawet w botanicznéj ich formie dochowanych; resztę stanowi właściwa rodzajna ziemia, mniéj więcéj gruby piasek i ogromna ilość wilgoci, którą tego rodzaju torfy są przesycone.

b) Cechy fizyczne borowiny lekarskiéj są: większa zbitość i jednostajność masy torfowéj, pochodząca od wyższego stopnia zbutwienia istot roślinnych, jéj bardzo ciemno-brunatna barwa, na powietrzu niebawem w czarną przechodząca, nadewszystko zaś, obok smaku więcéj kwaskowo szczypiącego, większego ciężaru właściwego, borowina lekarska różni się od poprzedzającéj swą właściwością mineralną. Nietylko bowiem, że ją tam znachodzimy, gdzie i źródła mineralne albo już są widoczne, albo łatwo odszukać się dają, zdradzając swą obecność ustawicznie wydobywającemi się pęcherzykami gazowemi, ale nadto borowina lekarska już to na swéj powierzchni, a tém bardziéj w środku swéj istoty, bardzo często przedstawia gołém lub lekko uzbrojoném okiem dostrzegane istoty mineralne, jako to: okwicie pojawia się tu ochra żelezista, mineralne inkrustacye czyli osady sączkowe, często napotykane na wielu miejscach istot roślinnych, jako to: na mchach, na korzonkach traw, utworzone albo z osadów ziemnych (wapiennych), albo z mineralnych, czyli tak zwane częściowe osadzanie się rudy żelezistéj, lub innych przetworów żelaznych. Nareszcie cechą téj borowiny jest przesiąknienie jéj całych warstw wodami mineralnemi, które to wody przy wyparowaniu na jéj powierzchni osadzają nadmienione składniki mineralne, nawet na tkaninie roślinnéj, jak na korzonkach lub na darni miejsca te pokrywającéj, tak dalece, iż nawet kretowiny

tu znajdujące się, przedstawiają się jakby maleńkie czarne żelazawe hołdy. Ta to jednostajna mineralno-roślinna masa głębszych pokładów borowiny lekarskiéj, przedstawia się wybitniéj w jéj wnętrzu, jak na powierzchni. Cechą jéj jest nadzwyczajna skłonność do zmiany (rozmaitych odcieni) brunatnéj barwy świeżo wydobytéj borowiny w kolor czarny, za pierwszém jéj zetknięciem się z powietrzem atmosferycznêm. Jest to znamię szybkiego tworzenia się siarkanu żelaza pod pewnemi warunkami, jakich użycza borowinie dana podstawa jéj obecnych organiczno mineralnych związków, usposabiająca ją do nowych i coraz dalszych chemicznych kombinacyj. Przemiana ta barwy rozciąga się nietylko do powierzchni z powietrzem się stykającéj, gdzie się na niéj prawie zawsze pojawia, ale pokazuje się zarówno szybko na każdém miejscu świeżego przełamu, przedstawiając się têm rychléj i silniéj, im bardziéj roślinne strupieszenie postąpiło, im bardziéj resztki roślin i części drzewne już się przemieniły w istotę ziemną (humus), czyli im więcéj postąpiła w swym rozwoju ich humifikacya i mumifikacya, któréj to przemianie pewien ale niski stopień temperatury i wilgotny stan borowiny najwięcéj sprzyjają.

Drugiém zewnętrznêm znamieniem, iż się tak wyrazimy zmineralizowania borowiny, jest pojawianie się na niéj zwietrzałego siarkanu żelaza. Pojawianie to powstaje w skutku ciągłego działania atmosferycznego powietrza na wydobytą z ziemi borowinę, przedstawiając po pewnym czasie tak zwane wywietrzenie tejże soli mineralnéj na powierzchni, a nawet w niejakich zagłębieniach borowiny, pod postacią sproszkowanego lub nitkowatego nabiegnienia, barwy szaro-białéj i słono-ściągającego smaku, do czego osadzanie się małéj ilości siarkanu sody i chlorku sodu w części się także przyczynia. Jeszcze częściéj pokazuje się na wydobytéj borowinie iskrzyk żelezisty czyli podwójny siarczyk żelaza, już to w odosobnionych niekształtnych kawałeczkach, już to (a co częściéj) jako różnokształtna metaliczna powłoka, na nierozpadłych częściach drzewnych osadzona, albo nawet zupełnie takową rudą je obejmująca. Znajdujemy również ten minerał w borowinie w małych odosobnionych cząsteczkach, jako resztki rozkruszonych jego kryształów, w saméj masie istoty borowinowéj. Rzadziéj daleko znajdujemy tu tak zwane żelazo niebieskie czyli wiwianit (fosforan żelaza). Pojawia się on albo jako lekka powłoka lub nabiegnienie w różném natężeniu i zbitości na nierozpadłych szczątkach drzewa, albo jako sproszkowana niebieska ziemia w gwiazdkach. Te to przerzeczone przetwory żelaza w borowinie, o któréj mowa napotykane, sprawiedliwie użyczają jéj przydomka borowiny mineralnéj.

(C. d. n.)

WSPÓŁCZESNY RUCH GOŚCI

w zdrojowiskach krajowych.

		osób
W Ciechocinku	od otwarcia Zakładu do 11 Sierp.	2331.
W Iwoniczu	„ „ „ „ 20 Lipca	1240.
W Krynicy	„ „ „ „ 27 Sierp.	2235.
W Lubieniu	„ „ „ „ 30 Czerw.	219.
W Rabce	od otwarcia Zakładu do 20 Sierp.	495.
W Szczawnicy	„ „ „ „ 1 „	2135.
W Swoszowicach	„ „ „ 22 „	112.
W Truskawcu	„ „ „ „ 10 „	685.

Ruch podróżujących do Krynicy pociągami spacerowemi.

Według urzędowéj wiadomości korzystało z pociągu spacerowego (tam i napowrót) do stacyi Muszyna-Krynica: w d. 19 Sierpnia b. r. osób **222.**

KRONIKA WIADOMOSCI BIEŻĄCYCH

O ZDROJOWISKACH KRAJOWYCH.

Krynica. W tych dniach wysłano z tutejszego zdrojowiska do Lwowa na wystawę: *wody krynickie z 6 tutejszych zdrojów, okazy borowiny lekarskiéj,* tudzież *wyciąg z igliwia* (oboje używane na kąpiele), jakotéż *pastylki krynickie*; te ostatnie wymienione przetwory od dawna tu wyrabiane przez tutejszego aptekarza p. **H. Nitribitta,** — jakotéż liczne (69) *publikacye* w ostatnich 20 latach o Krynicy drukiem ogłoszone. Piękny *illustrowany kartograficzny opis Krynicy,* w języku polskim, niemieckim i francuskim, uzupełnia owe przedmioty i okazy balneologiczne, z Krynicy na wystawę dostarczone.

* * *

Krynica. Od otwarcia tegorocznéj pory zdrojowéj, t. j. od 15 maja do dnia 31 lipca, wydano w tutejszym Zakładzie

Kąpiel waniennych I. klasy	4800
„ „ II. „	9600
„ „ bezpłatnie (dla ubogich)	800
„ „ dla dzieci	202
„ żelazisto-borowinowych dla dorosłych	2610
„ „ „ dla dzieci	5
„ „ „ na ręce	1
„ nasiadowych	1512
„ natryskowych ogólnych	60
„ natryskowych macicznych	3
„ igliwiowych	168
„ gazowych (z gazu węglowego)	10
„ łaźni parowéj	18
„ rzecznych	440

Ogółem wydano kąpiel mineralnych **18989**, a rzecznych **440.**

Główny Redaktor *Dr. Michał Zieleniewski.*

Redaktor odpowiedzialny *Józef Łakociński.*

XIII. LISTA GOŚCI

przybyłych do c. k. Zakładu Zdrojowego w Krynicy

od dnia 20go do 27go Sierpnia 1877 r.

1148.	Łubieńska Barbara, właś. dóbr z M. Łubieńską z Warszawy	osób	2	przybył	15	Sierpnia	pod Kosynierem.
1149.	Filipowski Stanisław, inżynier z żoną z Warszawy	„	2	„	18	„	pod Dębem.
1150.	Smoleń Aureli, akademik z Krakowa	„	1	„	18	„	w Hotelu Warszawskim.
1151.	Bobowski Józef, akademik z bratem Julianem z Krakowa	„	2	„	18	„	„ „ „
1152.	Gustowski Władysław, obyw. z Król. Polskiego	„	1	„	19	„	pod Zamkiem N. 3.
1153.	Gilewski Maurycy, adjunkt sąd. z Krakowa	„	1	„	19	„	„ „ „ 10.
1154.	Schroeder Handa, żona inżyn. z córką z Krakowa	„	2	„	20	„	w Hotelu Seiferta.
1155.	Sławikowski Tadeusz, urzędn. banku hipot. ze Lwowa	„	1	„	20	„	„ „ „
1156.	Żmirkowski Zygmunt, adjunkt sądowy „ „	„	1	„	20	„	„ „ „
1157.	Abramowicz Bronisław, właś. dóbr ze Lwowa	„	1	„	20	„	„ „ „
1158.	Dowiakowska Bronisława, art. opery warsz. z synem z Warszawy	„	2	„	20	„	„ „ „
1159.	Hr. Leduchowska Karolina, wł. dóbr z Maryą Czerniewiczową z Król. Polskiego	„	2	„	20	„	w Hotelu Warszawskim.
1160.	Łowienicka Julia, obyw. z Król. Polsk.	„	1	„	21	„	u Cizika.
1161.	Haraburda Julia, właś. dóbr z córkami z Król. Polskiego	„	3	„	21	„	„ „
1162.	Lewkowicz Leon, kupiec z córką z Królestwa „	„	2	„	22	„	u Kowalewskiego.
1163.	Mikulska Zuzanna, właś. dóbr z córką z Król. Pols.	„	2	„	22	„	pod Pogonią.
1164.	Fetter Karol, komisarz powiat. z Krakowa	„	1	„	20	„	pod Cisem.
1165.	Dworski Tadeusz, słuchacz Med. z Przemyśla	„	1	„	20	„	„ „
1166.	Malik Karolina, obyw. z córką ze Starego Sącza	„	2	„	21	„	pod Kosynierem.
1167.	Lewicki Franciszek, Dr. Med. z córką i sługą z Gorlic	„	3	„	21	„	w Hotelu Krakowskim.
1168.	Amborska Cezaryna, żona profesora ze Lwowa	„	1	„	22	„	u Eisa.
1169.	Wyszyńska Marya, nauczycielka z Rosyi	„	1	„	22	„	„ „
1170.	Osberger Marya, córka lekarza ze Lwowa	„	1	„	22	„	„ „
1171.	Jędrzejecka Julia, żona kupca z A. Jędrzejecką z Tarnowa	„	2	„	22	„	pod Sobieskim.
1172.	Weiss Teofil, kupiec z żoną z Warszawy	„	2	„	22	„	pod Zegarem.
1173.	Langner Rozalia, obyw. z córką z Warszawy	„	2	„	22	„	„ „
1174.	Mesterhazy Emilia, obyw. z Warszawy	„	1	„	22	„	w Hot. Warszawskim.
1175.	Białecka Konstancya, wł. dóbr z córką z Kr. Polskiego	„	2	„	22	„	pod Zamkiem. Nr. 1, 2.
1176.	Schwarz Regina, kupc. z Wiednia	„	1	„	23	„	pod Sobieskim.
1177.	Skotnicki Antoni, obyw. ze Lwowa	„	1	„	19	„	pod Trąbką Nr. 13.
1178.	Urbańska Zofia, właś. dóbr z Żółkwi	„	1	„	20	„	w hotelu Seiferta.
1179.	Pawlicka Monika, żona blacharza z Tarnowa	„	1	„	21	„	pod Zamkiem Nr. 22, 23.
1180.	Skrzetuski Kazimierz, sędzia z Warszawy	„	1	„	23	„	pod Cisem.
1181.	X. Szaflarski Justyn, przeł. klaszt. OO. Bernard. ze Lwowa	„	1	„	23	„	w hotelu Seiferta.
1182.	Gaertner Edmund, adj. sąd. z Dąbrowy	„	1	„	23	„	pod Zamkiem Nr. 27.
1183.	Grabkowski Adam, wł. dóbr z Hadowa	„	1	„	23	„	pod Topolami Nr. 5. 6.
1184.	Szmidowicz Józef, urzędnik ze Lwowa	„	1	„	24	„	w Hotelu Seiferta.
1185.	Czarkowska Olimpia, wł. dóbr z fam. z Krakowa	„	1	„	24	Sierpnia	pod Litwinką.
1186.	Schubuth Fryderyk, kupiec z Gust. Schubuthem ze Lwowa	„	2	„	25	„	w Hotelu Warszawskim.
1187.	Szujski Roman, właś. dóbr z żoną i sługą z Tymowy	„	3	„	23	„	pod Orłem N. 4, 5.
1188.	Czerkiewicz Aleksandra, żona komisarza z Kielc	„	1	„	23	„	pod Orłem N. 10.
1189.	Kredyt Marya, córka radcy z Kielc	„	1	„	23	„	„ „ „ „
1190.	Nieszkowski Zdzisław, Dr. Med. ze służącym z Warszawy	„	2	„	23	„	pod Trąbką Nr. 7, 8.
1191.	Bobczyńska Malwina, właś. realn. z Krzemienia	„	1	„	3	„	u Frenzla.
1192.	Hr. Szembek Józef, art. malarz z St. Szembekiem z Krakowa	„	2	„	11	„	w Hotelu Warszawskim.
1193.	Frieman Gustaw, artysta-muzyk z Warszawy	„	1	„	15	„	„ „ „
1194.	Bujnowski Włodzimierz, urz. wydz. kraj. ze Lwowa	„	1	„	23	„	pod Kurkiem.
1195.	Bzowski Konstanty, wł. dóbr z familią z Król. Polskiego	„	4	„	26	„	pod Kosynierem.
1196.	Dobrowolski Gustaw, obyw. z Warszawy	„	1	„	24	„	pod Szwajcarem N. 8, 9.
1197.	Trzecieska Ignacya, wł. dóbr z Maryą Trzecieską i Katarzyną Holtman z Dynowa	„	3	„	24	„	w Łazienkach N. 8.

1198.	Morawska Serafina. obyw. z synem z Król. Polskiego	osób 2	przybył	25	Sierpnia	pod Gwiazdą.
1199.	Życieński Rudolf, wł. dóbr z żoną i sł. z Radkowa (Kr. P.)	„ 3	„	27	„	pod Białym Orlem.
1200.	Kantak Kazimierz, poseł z W. X. Pozn. z Poznania	„ 1	„	27	„	pod Białą Różą.
1201.	Bogotko Marya, żona radcy z dzieckiem i sługą z Kr. Pol.	„ 3	„	27	„	pod Białym Orłem.

Razem rodzin 54 czyli 88 osób.

Pozostało z poprzedniéj listy „ 1147 „ 2147 „

Od otwarcia Zakładu było razem rodzin 1201 czyli 2235 osób.

Krynica dnia 27 Sierpnia 1877.

Franciszek Wagner,
polit. inspektor zdrojowy.

W drukarni „CZASU“ w Krakowie. Nakładem c. k. Zarządu Zakładu Zdrojowego w Krynicy. Rządca drukarni *Józef Łakociński.*